

á»NH HÆ»á»ŽNG Cá»IA PHÁ»T GIÁ»O TRONG CÃ»CH Ä»Ä“N Tá»¼T Cá»IA NGÆ»á»œ Viá»tt

Ä»ng gÄ»p cá»Ša ThÄ»ch Há»nh ChÆjn
11/05/2017

øNH
H»NGÄ CæAA PH»T
GIÁOÄ TRONG
CÁCH ÖN T¼T CæA NG»UI VIÆT

*Thích
Hjnh Chjn

Mxi
dân tÙc, dù lÙn hay nhĩ, Áu có nhing phong tác t-p
quán khác nhau. Trong ó, T¼t, téc là n m mÙiÄ tùy
theoÄ lËch cça mxi
dân tÙc, có thÄ nói là lÄ quan trÍng nhÆt cça bÆt
cé dân tÙc nào. Ni vÙi ng»YiÄ ViÇt
NamÄ nói chung, T¼tÄ cÖ
truyÄn, téc n m mÙi theo lËch âm, °äc
xem là quan trÍng nhÆt.Ä

T¼t
BÄ ViÇt NamÄ °äc
cung ón theo cácÄ hình
thécÄ lÄ nghiÄ rÆt
a dngÄ tùy
theoÄ phong tác Äa
ph»ng và sécÄ £nh
h»ngÄ cçaÄ tôn
giáo. VÙi ng»Yi ViÇt cóÄ niÄm
tinÄ Ph-t giáoÄ và
a thŞn nói chung và ng»YiÄ Ph-t
tíÄ nói riêng,Ä hình
théc ón T¼t cça hí th»ngÄ ph£n
£nhÄ nétÄ v n
hóac£ dân gian vàÄ Ph-t
giáo. Bài viçt s½Ä tìm
hiÄuÄ vÄÄ £nh
h»ngÄ cçaÄ tín
ng»ángÄ Ph-t
giáoÄ trong cách ón
T¼t cça ng»YiÄ Ph-t
tíÄ ViÇt Nam.
Bài viçt s½Ä th£o
lu-nÄ bÑn ý chính
nh° Ä c-p bên d»Ui.

T¼tÄ cÖ
truyÄnÄ cça

ng°Ýi ViÇt

Tçtã cõ
 truyánã cça ng°Ýi
 ViÇt °ác cho là có nguón gñc tẽã Trung
 Quñcã vào kho£ngã n m
 2852 çn 2205 TTL1.ã Tuy
 nhiên, vào thÝi Hùng V°ing, kho£ng n m
 2879 çn 258 TTL2,
 ßã ViÇt Namã cing
 có Tçt. Nó °ác biçt quaã truyán
 thuyçtã bánh ch°ng
 bánh dày, v-t biãu tr°ng cho ngày Tçtã x°a
 nayã ßã ViÇt
 Nam. Sáchã L)nh Nam
 chích quáiã ghi l)ã câu
 chuyçnã nói vã nguón
 gñc bánh ch°ng bánh dày và nói r±ng: çn ngày Tçt
 vua ðy bánh này dâng cúngã cha
 m¹.ã Thiên
 h)ã b`t ch°Úc& 3

C n
 cé vàoã thÝi
 gianã vĩa nêu thì
 c£ã ViÇt Namã vàã Trung
 Quñcã Áu có Tçt
 riêng. Ngh)ã là, Tçt cça ng°Ýi ViÇt lúc ó không theo
 Tçt cçaã Trung
 Quñc.ã Lý
 doã suy lu-nã làã ViÇt
 Namã lúc ¥yã là
 n°Úcã Úc l-pã ché
 không ph£i là thuÚc Ëã cçaã Trung
 Quñcã (bË ò hÚ)
 nh° sau này.

Tuy
 nhiên, cácã chi
 t)çtã nói vã Tçt
 ßã Trung Quñcã rõ
 h)çn Tçt ßã ViÇt
 Nam. Trong khi Tçt ßã Trung
 Quñcã °ác ghi
 chépã t°ing Niã rõ
 ràngã vã sĩ thay Õi
 cça nó tẽ thÝiã Tam
 HoàngNgì çã çn
 Ýi Hán, thÝi iãM không còn thay Õi n)ã,4ã thì
 Tçt ßã ViÇt Namã chË
 °ác biçt thông quaã truyán
 thuyçtã bánh ch°ng,
 bánh dày.

Sau
khiÁ ViÇt NamÁ bĒ
ô hÛ m°Ýi thġ k÷, Tġt cçạ ng°Ýi ViÇt có 1½ ã
bĒÁ Ēnh h°ßngÁ nhiÁu
bßi Tġt cçạ ng°ÝiÁ Trung
QuÑc. Dù v-y, cách tính ngày Tġt giĩa
ng°Ýi ViÇt và ng°ÝiÁ Trung
QuÑcÁ v«n cóÁ lúc
chênh nhau mùt ngày nh° n m 2007, do cách tính múi giÝ
khác nhau.

Cách ón Tġt cçạ ng°Ýi ViÇt

Nh°
ã nói ß trên, TġtÁ cŒ
truyÁnÁ làÁ IÁ
hÛiÁ quan trÍng nhġt
cçạ ng°Ýi ViÇt vì Tġt này °ác chu©n bĒ chu áo
nhġt, §y ç nhġt,Á phŒ
biçnÁ rUng rãiÁ nhġt
vàÁ thÝi gianÁ dài
nhġt. Theo phong tác ßÁ ViÇt
Nam, khiÁ thÝi
gianÁ b°Úc qua tháng
Chġp (tháng 12Á âm
lĒch) thì không khí chu©n bĒ Tġt ã
bġt §u. Sñ chu©n bĒ Tġt °ác biÁu hiÇn qua các
gian hàng, chã bú, nġi các hàng hóa chu©n bĒ cho ngày
Tġt °ác bày biÇn Á buôn bán. CácÁ ç
quan, tŒ chęcÁ xã
hÛiÁ bġt §u lên
lĒch mua s_m quà Tġt Á biçu t-ng cho nhau.P thôn
quê, cácÁ gia ìnhÁ cing
chu©n bĒ may hay mua s_m qu§n áo mũi cho con tr» Á
chúngÁ vui chġiÁ trong
đĒp Tġt. CácÁ gia
ình,Á tùy
theoÁ iÁu kiÇnÁ vàÁ sß
thích, trang trí lġi làm cho nhà cía mũi
m» và sáng 1p Á ón chào n m mũi vŨiÁ mong
mĩiÁ có nhiÁu
iÁuÁ may m_nÁ mũi.

Không
khí Tġt biÁu hiÇn càng lúc càng rõ khiÁ thÝi
gianÁ n m ci ng_n d§n
và các phong tác tr°Úc Tġt °ácÁ thġc
hiÇn. Tr°Úc hġt là phong tác chġp
mĒ . Phong tác này th°Ýng °ácÁ thġc
hiÇnÁ trong tháng Chġp
và mùt sñ ít sau Tġt. Thông qua phong tác chġp mĒ ,
con cháu °ácÁ giáo
đác, nh_c nhß vÁ mŒ ông bàÁ tŒ
tiên,Á hay
nóiÁ cách khác làÁ giáo
đácÁ vÁ nguŒn cũi
cçạ mình. Không khí Tġt biÁu hiÇnÁ rõ
ràngÁ hġn là tĒ ngày
23 tháng Chġp, khi phong tác °a tiÁn ông Táo, hay cúng

ông Táo °ácÁ thñc
 hiÇn. MÙt sÑ nji còn giĩ phong tác
 đñng cây nêu vÚiÁ niÁm
 tinÁ r±ngÁ viÇc
 làmÁ này s½ trè qu÷
 dĩ vàÁ iÁm
 xÿuÁ trong khi ông Táo
 i v̄ng vàÁ xa hìnÁ là
 Á giĩ nétÁ v n
 hóa. Tề thÝi iÁm này, míiÁ hojt
 ÙngÁ mua s̄m, tiÇc
 tÿt niên, chu©n bÉ Tçt&trß nên nhÙn nhËp và làm
 choÁ míi ng°YiÁ b̄t
 Ñu sÑng trong không khí Tçt.

Ñi
 vÚi nhĩng ng°Yi i làm xa quê h°jng, vÁ quê n
 Tçt là mÙt cuÚcÁ hành
 h°jngÁ vÁ cÚi nguÓn
 vÚi nhiÁu tâm trjngÁ vui
 buÓnÁ khác nhau. Nhĩng
 chuyçn xe hayÁ ph°jng
 tiÇnÁ v-n chuyÁn
 đËp c-n Tçt luôn ông £o, th-m chí quá tËi chiÁu
 vÁ làm cho hành khách vÁ quê nhiÁu khi g-p khó kh n và
 khôngÁ thoËi mái.Á Tuy
 nhiên, vÚiÁ tâm
 lýÁ °ácÁ oàn
 táÁ gia ìnhsau
 mÙt n mÁ vÿt v£,
 nhiÁu ng°Yi v«nÁ cñ
 ḡngÁ v°ãt quaÁ ám
 £nh ÁÁ thĩa
 mánÁ tâm nguyÇncçca
 mình.

Vào
 ngàyÁ cuÑi n mÁ và
 lúcÁ giao thÝiÁ giã
 n m ci và n m mÚi, mÙtÁ nghi
 lÁÁ không thã thiçu
 Ñi vÚi cácÁ gia
 ìnhÁ ng°Yi ViÇt
 là cúng gia tiên hay cúng ông bà tÕ tiên . Míi
 nhà,Á tùy theo kh£
 n ng và phong tác vùng miÁn, Áu s̄mÁ hoa
 qu£Á và ph©m v-t
 Á dângÁ cúng
 tÕÁ tiên và mÝi hí
 vÁ dĩ vui trong ba ngày Tçt thông qua lÁ cúng gíi là
 cúng r°Úc ông bà .Khi cúng giao thëa, cóÁ gia
 ìnhÁ chÉ cúng gia
 tiên nh°ng cing cóÁ gia
 ìnhÁ cúng thêm
 thiên Ēa ßÁ ngoài
 trÝi. Cúng bên ngoài có khi chÉ làÁ th̄p
 nhangÁ van vái, có
 khiÁ bao gÓmÁ lÁ
 v-tÁ tùy theoniÁm
 tinÁ cçca mxiÁ gia
 ình.

ón
 Tçt cçá ng°Ýi ViÇt, theo phong tãc, là ba ngày
 nh°ngÁ thñc tçÁ thì
 nhiÁu hìn. Ba ngày Tçt °ãcÁ gñ
 liÁn vUiÁ câuÁ tãc
 ngiÁ mừng mùt Tçt
 cha, mừng hai Tçt m¹, mừng ba Tçt thŞy. CâuÁ tãc
 ngiÁ cóÁ ý
 ngh)áÁ nh°c çn ba
 nhân v-t quan trính mà mùt ng°Ýi phÊiÁ kính
 trínhÁ vàÁ biçt
 jnÁ là cha, m¹ và
 thŞy.Á Mác
 íchÁ câuÁ tãc
 ngiÁ nh±m nh°c nhß
 mxi ng°Ýi phÊi nhÛ vàÁ thÁ
 hiÇnÁ sñÁ quan
 tâmÁ Ni vUi hí,
 nhÿt là dËp Şu n m.Á Thñc
 tç, ít cóÁ gia
 ìnhÁ nàoÁ thñc
 hiÇnÁ th m viçngÁ ba
 ngày theo trình tñ úng nh° câuÁ tãc
 ngiÁ mà th°ÝngÁ tùy
 theoÁ sñ s°p xçp
 sao choÁ hãp lýÁ và
 miÁn sao ãng quẽn jō hiçu ngh)a này. Sau ba ngày, IÁ
 cúng °a ông bà °ãcÁ thñc
 hiÇnÁ ÁÁ kçt
 thúçÁ IÁ Tçt.Á Tuy
 nhiên, nhiÁu ng°ÝiÁ tiçp
 tãcÁ ón Tçt çn
 hçt ngày mừng bËy theo tãc hç nêu 5.
 Ni vUiÁ công
 chécÁ thì hí
 phÊiÁ tuân theoÁ quy
 Ênhççá nhà n°Úc tùy mxi n m. Còn
 vUi nhiÁuÁ Ph-t tí,
 ón Tçt có khi çn qua r±m tháng Giẽng sau khi hí
 cúngÁ cŞu anÁ Şu
 n m xong.

Ngoài
 ra, còn có mùt sñ phong tãcÁ phÕ
 biçnÁ trong dËp Tçt
 nh° chúc Tçt,Á mẽng
 tuÕi, lì xì (téc cho tiÁn mẽng n m
 mUi), xông ÿt,Á xuÿt
 hành, hái lÚc, xin x m&Tÿt cË tç
 nên nétÁ v n hóa n
 Tçt cçá ng°ÝiÁ ViÇt
 Nam.

Ph-t
 giáoÁ trong

cách ón Tít cạ ng°YiÁ Ph-t
tí

Bên
c;nh các phong tác vĩa nêu trên, cách ón Tít cạ
ng°YiÁ Ph-t tíÁ nói
riêng và những ng°Yi cóÁ niÁm
tinÁ jo Ph-tÁ nói
chung th°YngÁ phEn
£nhÁ nétÁ v n
hóa,Á tín
ng°ángÁ Ph-t giáo.

Tr°Ùc
hçt, sauÁ thÝi
kh̄cÁ giao thĩa,
cácÁ Ph-t
tíÁ th°YngÁ lĩa
chínÁ chùa làm nji
şu tiên Á çnÁ cşu
nguyÇn. MÙt sÑ iÁ IÁ
Ph-tÁ şu n m Á
cşu ph°Ùc báu và những iÁuÁ may
m̄nÁ choÁ bEn
thânÁ vàÁ gia
ình. Hí ngh) r±ng Ph-t và các BÓ-tát
là những b-cÁ siêu
phàm, luôn luônÁ tẽ
biÁ th°;ng xótÁ chúng
sanhÁ và s½Á phù
hỦÁ hí khi híÁ cşu
nguyÇn.Á Thiçt
thĩcÁ h;ñ, ng°YiÁ Ph-t
tíÁ thÿy r±ng IÁ
chùa şu n m làÁ c;ì
hÙi quý báuÁ Á
tr£i nghiÇmÁ tâm
linhÁ và hòa mình vào
không khíÁ thiêng
liêngÁ şu n m nji
chNnÁ thiÁn mônÁ thanh
t£nh. Sñ tr£i nghiÇm ó có thÁ làm
cho tâm hí nh¹ nhàng vàÁ th°
thái. M-t khác, cácÁ Ph-t
tíÁ cingÁ nhân
d£pÁ này çn các
thşy trong chùa ÁÁ mæng
tuOĩÁ và chúc Tít
şu n m.

Tẽ
chùaÁ trß vÁÁ nhà,
cácÁ Ph-t tíÁ th°Yng
cóÁ tâm lýÁ xin
IÙc chùa mang vÁ gíi là IÙc şu n mÁ may
m̄n. T-p tác hái IÙc , tr°Ùc

ây, dián ra ß ình và chùa nh°ng hiÇn nay tác này
 hşu nh° chÉ ß chùa. Các chùaÁ ngày
 x°aÁ th°Ýng cóÁ nhiÁu
 cây lÙn vÙi nhiÁu cành lá sum suê nên viÇc hái lÙc
 ítÁ Ænh h°ßngÁ ÷nÁ séc
 khĩeÁ cça cây và
 ítÁ Ænh h°ßngÁ ÷n
 mù quan cây cÆnh. Ngày nay, các chùa, nhÿt là ßÁ ô
 thẾÁ không gianÁ nhĩ
 h'p, th°Ýng trÓng nhĩng cây cÆnh nhĩ nên viÇc hái
 lÙc s½Á Ænh
 h°ßngÁ ÷n cây
 cÆnh và mù quan sân chùa.Á Ý
 thécÁ °ác iÁu
 này, ng°ÝiÁ Ph-t
 tíÁ ã thay ÔiÁ thóit
 quenÁ b±ng cáchÁ hoan
 h÷Á nh-n nhĩng lÙc
 chùa khác (°ác các chùa chu©n bẾ) mang tínhÁ biÁu
 t°ãngÁ nh° cành hoa,
 tÿm thiÇp ghi câu Ph-t dÿy, bao li xì nhĩ t°ãng
 tr°ng&DùÁ hình
 thécÁ ã thay Ôi
 nh°ngÁ ý ngh)aÁ cça
 nó v«n là bày tí niÁmÁ hy
 vĩngÁ có °ácÁ phúc
 lÙcÁ vàÁ may
 m_nÁ trong mùt n m
 mÙi.

çnh
 h°ßngÁ nÕi b-tÁ nhÿt
 cçaÁ tín ng°ángÁ Ph-t
 giáoÁ trong cách ón
 Tçt cça ng°ÝiÁ Ph-t
 tíViÇt NamÁ là
 sĩÁ cşu nguyÇn,
 hayÁ cả thÁÁ h;ñ
 làÁ cşu anÁ şu
 n m và th-m chí còn cúng sao, giÆi h;ñ. Rÿt nhiÁuÁ Ph-t
 tí, bên c;ñh viÇcÁ lÁ
 Ph-tÁ şu n m và
 tñÁ cşu nguyÇn,
 còn ghiÁ tên tuÕiÁ cça
 các thành viên trongÁ gia
 ìnhÁ Æ gßi các
 chùa íc tênÁ cşu
 an. Có ng°Ýi còn tin vào sĩÁ Ænh
 h°ßngÁ tNt - xşu
 cça các sao, h;ñ nên ghi şy ç tên các sao, h;ñ Æ
 th°a các thşy cúng gií là cúng nh°;ng tinh giÆi
 h;ñ .Á áp éngÁ nhu
 cşuÁ tín ng°ángÁ cça
 quýPh-t tí, hşu nh° các chùa ÁuÁ thĩc
 hiÇnÁ nghi thécÁ cşu
 an, dâng sÙ íc tên cho cácÁ Ph-t
 tíÁ dẾp şu n m.
 MÙt sĩn chùa còn có cácÁ hình
 thécÁ cúng sao giÆi
 h;ñ nh±m thu hútÁ tín
 Ó. Phong tác này th°Ýng dián ra tẽ
 mừng bNn ÷n r±m tháng Giêng nh°ngÁ a
 sĩÁ t-p trung cúng

vào ngày mùng tám và ngày rằm. Do đó, vào hai ngày này các chùa ở thành phố có ông đồ viết câu đối Ph-t.

MÙt

phong tục khác nhau các chùa ở Ph-t
 từ hàng lễ
 những mâm cỗ
 đây là hành hương
 th-p tử. Qua ngày mùng mÙt Tết, mÙt sữ chùa b-t
 sự tổ chức cho các chùa ở Ph-t
 từ lễ hội
 văn hóa, lễ hội
 Ph-t và lễ cúng
 d'ý nghĩa các chùa ở Bắc
 lịch là như thế
 cử hành cho Ph-t
 từ lễ hội, làm
 ph'úc sự n m. Người mong muốn sự
 an thì đây là
 cách sự an ứng tình
 thế nhân qu'.

Ngoài

ra, mÙt sữ ít các chùa và các thi sĩ
 văn nhân
 để sự xuân cing
 m' các khóa tu sự n m cho những ai t-n d'ng kó ngh'É
 Á tu h'c Ph-t
 pháp. Á Tu
 t-p ứng pháp cing
 là cách sự an hữu
 hi'c như'.

Sữ hài hòa trong cách ón Tết

Có

th' nói cách ón Tết của ng' Ý Văn Phong
 phú và ch' Âu Anh
 hàng lễ và n hóa tôn
 giáo. Ni v' Ý Ph-t
 từ và những ng' Ý
 có ni' Am tin vào sự
 Ph-t, sữ Anh
 hàng lễ của v n
 hóa Ph-t giáo trong
 cách ón Tết của hí r' rõ
 ràng nh' ã nêu
 trên. Íu khi n hi' Áu ng' Ý Ph-t
 từ thuận thành quan
 tâm là v' còn
 những phong tục không ph' của sự
 Ph-t nh' ng' ã th'c
 hi'c ni' Á c'ia
 Ph-t. Làm sao ã có th' v' áp
 dụng ã nhu

c§uÁ tín
 ng°ángÁ cçaÁ qu§n
 chúngÁ Ph-t tí,
 vèa h°Ủng hí tin vàÁ thĩc
 hànhÁ theoÁ Chánh
 phápÁ là mỦtÁ v¶n
 ÁÁ r¶t khó tẽ
 b¶y lâu nay.

Ph-t
 giáoÁ Óng hànhÁ cùng
 dânÁ tỦc là iÁu
 không thÁ phç nh-n.Á Ph-t
 giáoÁ khi truyÁn
 vàoÁ ViÇt NamÁ ã
 tiçpÁ biçn
 v nÁ hóaÁ b£n
 ĒaÁ vàÁ dung
 hòaÁ vỦiÁ các
 lojiÁ tín ng°ángÁ khác.
 Do ó, không lị khiÁ chúng
 taÁ nhìn th¶y các
 chùaÁ v«n cóÁ thĩc
 hiÇnÁ các lojiÁ tín
 ng°ángÁ không
 ph£iÁ jo Ph-t,
 nh¶t là vào dĒp Tçt, nh±mÁ áp
 éngÁ nhu c§uÁ tín
 ng°ángÁ cçaÁ qu§n
 chúngÁ.Á Tuy
 nhiên, sĩ hài hòa trong chiÁu h°Ủng i
 vÁÁ Chánh phápÁ v«n
 làÁ v¶n ÁÁ c§n
 ph£iÁ thĩc hiÇn.

H§u
 hçt các chùa ÁuÁ thĩc
 hiÇnÁ nghi thécÁ c§u
 anÁ §u n m ĀÁ áp
 éngÁ nhu c§uÁ chính
 ángçça cácÁ Ph-t
 tí.Á Tuy
 nhiên, nhiÁuÁ Ph-t
 tíÁ ch°a çÁ lòng
 tinÁ vàoÁ Chánh
 phápÁ nên v«nÁ yêu
 c§uÁ các chùaÁ thĩc
 hiÇnÁ nghi thécÁ c§u
 anÁ mang tính pha trỦn.
 Bên cịnhÁ nghi
 thécÁ Íc tênÁ c§u
 anÁ mang tínhÁ phŌ
 biçnÁ và có thÁÁ ch¶p
 nh-nÁ °ãc, r¶t
 nhiÁu chùa chịu lòngÁ Ph-t
 tíÁ nên còn Íc
 thêm tên các sao hịj vÑn không có trongÁ jo
 Ph-t. Á các chùaÁ thĩc
 hiÇnÁ nghi
 thécÁ thu§nÁ Ph-t
 giáo, baÁ iÁu

kiChnÁ c§n phxiÁ có.
MÚt là nhu c§u cçáÁ tín
ÓÁ thu§nÁ tín
ng°ángPh-t giáoÁ h;n.
Hai làÁ ý thécÁ tñ
giácÁ tề các vEÁ trả
triÁ các chùa. Ba là
có sñ h°Üng d«nÁ cả
thÁÁ cçáÁ c;
quanÁ cóÁ th©m
quyÁnÁ cçáÁ Ph-t
giáo.Á

(1)Á <https://vi.wikipedia.org/wiki>,
truy c-p ngày 5-10-2016.

(2)Á Giáo
s° M;nh Thát cho r±ng Ýi Hùng V°;ng tề 2879 TTL ỉn
43 TL.

(3)Á Huónh
Ngíc Tr£ng,Á Bánh ch°ng, bánh tét,
bánh dày, xôi và cñm,Á V n
HóaÁ Ph-t Giáo.

(4)Á Sñ
thay Õi vá cách gíi tháng Giêng là tháng D§n hay Tý&.
<https://vi.wikipedia.org/wiki>, truy c-p ngày 5-10-2016.

(5)Á Cây
nêu th°Ýng °ác dñng vào ngày 23 tháng Ch;ip gíi là
th°ãng nêu và h; xuñng vào ngày 7 tháng Giêng gíi
là h; nêu .